

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Мельничук Ірини Миколаївни на дисертацію Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів», поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

На підставі вивчення дисертації Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни та опублікованих авторкою праць з результатами наукових пошуків визначено, що в дисертації розглядається актуальна проблема теорії та практики професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів.

Актуальність дисертації Цимбал-Слатвінської С. В. підкреслюється тим, що проблеми оновлення сучасної системи освіти з урахуванням всіх потреб підростаючого покоління стали предметом наукових розвідок у педагогічній сфері. Важливим аспектом у професійній освіті вчительських кадрів є підготовка майбутніх логопедів у закладах вищої освіти, яка базується на опануванні студентами вмінь корегувати окремі складники порушеної мовленнєвої діяльності, що проявляються здебільшого на ранніх етапах розвитку дитини. Окреслена проблема зумовлена нерівномірністю проявів мовленнєвих порушень та різноманітністю особливостей розвитку психолінгвістичних ланок у кожної дитини, про що йдеться в Програмі з корекційно-розвиткової роботи з учнями 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Щоб певним чином виправити різнопланові мовленнєві порушення, які проявляються в складних розладах (моторна, сенсорна та сенсомоторна алалії, афазія, заїкання, ринолалія, дизартрія, загальний недорозвиток мовлення), часто обтяжених уповільненим темпом і нерівномірністю розвитку психічних процесів, майбутні логопеди покликані опанувати вміння і навички організації оптимальної міжособистісної взаємодії з учнями-логопатами. Цим пояснюється потреба в науковій і практичній розробці оптимальних шляхів вирішення проблем підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів. Відтак, досліджувана Цимбал-Слатвінською Світланою Володимирівною проблема теоретичного обґрунтування і практичного забезпечення професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів є досить важливою та актуальною в процесі реформування сучасної системи освіти.

Дисертацію виконано відповідно до основних напрямів і завдань наукової теми кафедри спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Теоретико-методологічні

засади розвитку спеціальної та інклюзивної освіти» (номер державної реєстрації № 0116U000114).

Тему затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 10 від 26.04.2016) та узгоджено на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 14.06.2016).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Світлана Володимирівна на високому науковому рівні обґрунтувала актуальність теми дисертації, враховуючи широку законодавчу базу (Конституція України, Конвенція «Про права дитини» (1989 р. зі змінами 2000 та 2014 рр.), Закони України «Про охорону дитинства» (2001 р. зі змінами 2002 – 2018 рр.), «Про дошкільну освіту» (2001 р. зі змінами 2010 – 2018 рр.), «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (2014), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017); Наказів «Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти» (1993), «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу» (2002), «Про затвердження Порядку комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу» (2006), «Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів» (2010 р. зі змінами 2016 р.), «Про затвердження концепції розвитку інклюзивного навчання» (2010), «Про забезпечення прав дітей-інвалідів та дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» (2011), «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)» (2012), Указу «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) та ін.).

На основі теоретичного аналізу значного масиву наукової, навчально-методичної літератури (597 найменувань, із них 106 – іноземною мовою) автором окреслено низку недостатньо досліджених проблем стосовно підготовки майбутніх логопедів (відсутність системності в баченні проблеми професійної підготовки фахівців-логопедів; неповне розкриття механізмів її здійснення; відсутність критеріїв оцінки рівнів їхньої готовності до професійної діяльності; нерозробленість педагогічних умов і засобів професійної підготовки, відсутність концепції та механізмів їх системної реалізації). Актуальність дослідження Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни підсилюється низкою суперечностей, на яких акцентує увагу дослідниця і які дають підстави стверджувати, що сучасна логопедична освіта і підготовка майбутніх логопедів потребують удосконалення. Зазначені суперечності дозволили Світлані Володимирівні виявити і сформулювати проблему дослідження, яка полягає у необхідності розкриття тенденцій, підходів, принципів, змісту, форм, методів, технологій, педагогічних умов підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

Відповідно до мети й гіпотези визначено основні завдання дисертаційної роботи та методи дослідження. Чітко прописаний науковий апарат дослідження: об'єкт і предмет адекватні меті та завданням роботи; сформульовані концептуальні положення складають стратегію підготовки майбутніх логопедів в інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти; враховано методологічний, теоретичний та методичний рівні науково-педагогічного пізнання; розкрито сутність наукових підходів, принципів та методів дослідження.

Не викликає сумніву обґрунтованість, логічність і чітка структура дисертації, всі частини якої спрямовані на досягнення поставленої мети. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, 18 додатків на 110 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 595 сторінок, з них 409 сторінок – основний текст. Робота містить 6 рисунків, 84 таблиці. План роботи логічний і послідовний, простежує проблему теоретичних і практичних аспектів професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумнівів і підтверджується результатами дослідження, викладених у 48 публікаціях автора (4 – у співавторстві), з них: 1 монографія, 25 статей відображають основні наукові результати (6 – у зарубіжних фахових виданнях), 17 – апробаційного характеру, 5 – додатково відображають результати дисертації.

Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки, зумовлені теоретико-методологічним розумінням автором окресленої проблеми наукового пошуку.

Про ґрунтовність дисертації та достовірність результатів дослідження свідчить значний об'єм вибірки учасників. На різних етапах у дослідженні брали участь 870 здобувачів вищої освіти, із них контрольна група – 270 осіб, експериментальна 1 (спеціальність 012 Дошкільна освіта, спеціалізація Спеціальна освіта (логопедія)) – 315 здобувачів вищої освіти, експериментальна 2 (016 Спеціальна освіта (логопедія)) – 285 осіб та 87 викладачів закладів вищої освіти.

Дисертація відзначається високим рівнем наукової новизни, де автором вперше розроблено й обґрунтовано:

– концепцію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти (тенденції (соціально-педагогічна зумовленість процесу підготовки майбутніх логопедів, зорієнтована на міждисциплінарну інтеграцію в освітньому процесі; фундаменталізація загальної та спеціальної підготовки майбутніх логопедів; переорієнтація зі знанневої освітньої парадигми на діяльнісну, зорієнтовану на формування готовності майбутнього логопеда до професійної діяльності; гуманістична спрямованість процесу підготовки фахівців до освіти дітей з порушенням мовлення; інформатизація професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-

освітнього середовища; неперервність професійної підготовки майбутніх логопедів; інноваційний характер сучасної вищої освіти); мета (перенесення акценту на взаємодію з дітьми з медичного обслуговування на педагогічний супровід та підтримку їх, переосмислення підходу до освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, відмова від знаннєвої і перехід на позиції гуманістичної освітньої парадигми), концептуальні положення (майбутній логопед повинен бути підготовлений до навчання дітей з порушенням мовлення за умови володіння теорією і практикою спеціальної освіти, професійними компетентностями як частиною об'єктивної потреби суспільства; здатний виконувати корекційно-розвивальну функцію в освітній діяльності з дітьми, що мають порушення мовлення, зорієнтований на формування панорамного педагогічного мислення, світогляду, культури, що призводить до розуміння і визнання людини в її різноманітності й володіє специфікою індивідуальності; в умовах професійної підготовки до навчання дітей з порушенням мовлення інтегрований у систему підготовки фахівця, у ході якої здійснюються не радикальні зміни, а помірні, на основі диверсифікації освіти; орієнтується на поєднання новаторства і традицій, на гуманістичне спрямування професійної діяльності здобувачів вищої освіти; широко використовує можливості інформаційно-освітнього середовища, для змістового наповнення якого потрібна активна робота педагогів із систематизації і створення електронних освітніх ресурсів); підходи (парадигмальний, системний, особистісно зорієнтований, аксіологічний, антропосоціогуманістичний, контекстний, компетентнісний, практико-орієнтований, феноменологічний, сутнісний, комплексний); принципи (загальні (науковості, міжпредметних зв'язків, наочності, доступності, систематичності і послідовності, зв'язку теорії і практики та ін.), специфічні (детермінізму, стимуляції комунікативної поведінки, єдності діагностики й корекції, розвитку та ін.); результат (оволодіння професійними компетентностями, готовність до роботи з дітьми з порушенням мовлення));

– стратегію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, спрямовану на ефективну системну, практико-орієнтовану професійну підготовку майбутніх логопедів;

– інтегративну модель професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, компонентами якої є методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи), змістово-процесуальний (етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології) та результативно-оцінний блоки (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні та відповідний результат);

– організаційно-методичну систему професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти (проектування змісту професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, конструювання поетапного узгодженого використання форм, методів, технологій професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах

інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, інтеграцію теоретичної і практичної підготовки майбутніх логопедів);

– полікомпонентну експериментальну програму професійної підготовки майбутніх логопедів, яка містить комплекс заходів, що забезпечують створення і функціонування інформаційно-освітнього середовища (матеріально-технічне та програмне, інформаційно-ресурсне, інформаційно-технологічне, методичне, організаційне забезпечення), яке інтегрує можливості: дошкільних закладів (логопедичні, інклюзивні групи), закладів загальної середньої освіти, спеціальних, навчально- і соціально-реабілітаційних центрів, логопунктів при поліклініках, ІРЦ, що сприятиме ефективній підготовці здобувачів вищої освіти до соціально-профілактичної, діагностико-аналітичної, корекційно-розвивальної діяльності та оволодінню системою професійно-компетентної взаємодії з дітьми з порушенням мовлення;

– *уточнено* сутність ключових понять дослідження: «професійна підготовка майбутніх логопедів в інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти», «готовність майбутніх логопедів до професійної діяльності з дітьми з порушенням мовлення»; структуру: критерії (мотиваційно-особистісний, інформаційно-компетентнісний, діяльнісно-технологічний), їхні показники та рівні готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності з дітьми з порушенням мовлення (високий, середній, низький);

– *удосконалено* зміст навчальних дисциплін, форми, методи, технології професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти;

– *подальшого розвитку набули* процеси професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти: проектування змісту підготовки; конструювання поетапного узгодженого використання форм, методів, технологій; інтеграції теоретичної і практичної підготовки.

Відзначимо **практичне значення одержаних результатів**, яке полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти методики діагностування рівнів готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності, оновленні змісту дисциплін «Корекційна психопедагогіка», «Спецметодика початкового навчання мови», «Спецметодика розвитку мовлення», «Ігри в логопедичній роботі», «Спеціальна дошкільна педагогіка», «Теорія і методика виховання дітей з вадами мовлення», «Дошкільна лінгводидактика», «Основи дефектології та логопедії», проведенні спецсеминарів «Інноваційна діяльність логопеда», «Формування професійної компетентності майбутнього логопеда», «Робота з дітьми з порушенням мовленнєвого розвитку»; використанні активних методів та інноваційних технологій, психолого-педагогічних тренінгів, активізації самостійної роботи майбутніх логопедів для отримання знань, формування умінь та набуття досвіду роботи із дітьми з порушенням мовлення.

Практичне значення результатів дисертації Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни підсилюється тим, що матеріали дослідження можуть бути використані для створення і впровадження в освітній процес

зкладів вищої освіти варіативних курсів, нових засобів програмно-методичного забезпечення підготовки майбутніх логопедів до професійної діяльності з дітьми з порушенням мовлення, у процесі подальшого розвитку стратегії професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, у подальших дослідженнях з теорії та методики професійної освіти.

Видані автором монографія, навчальні, навчально-методичні посібники дозволяють застосовувати результати підготовки майбутніх логопедів у широкій освітній практиці. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на наукових зібраннях різного рівня.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Теоретичний аналіз змісту дисертації Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни засвідчує, що опонована робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні і свідчить про професійну й наукову зрілість автора.

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням і висновкам дисертації. В опублікованих автором 48 наукових публікаціях з достатньою повнотою відображено основні положення й висновки дисертації.

У першому розділі – «*Теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти*» – автором схарактеризовано професійну підготовку майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти як педагогічну проблему, розкрито сутність та визначено категоріально-термінологічний апарат дослідження, з'ясовано особливості професійної підготовки майбутніх логопедів у закладах вищої освіти для корекції мовленнєвого розвитку дітей.

У роботі відображено результати детального аналізу літературних джерел з метою визначення цілей, змісту, технологій навчання з урахуванням переорієнтації результатів освіти з понять «підготовленість», «освіченість», «загальна культура» на поняття «компетентність» та «готовність». Це свідчить про те, що дисертантка ознайомена з науковими здобутками провідних фахівців із досліджуваної проблеми.

Відзначимо як позитив узагальнення дослідницею історичних та сучасних проблем підготовки дефектологів (логопедів) на світовому, державному, соціальному, медичному, психологічному, педагогічному рівнях.

Вагомим науковим здобутком автора дисертації є структурування чотирьох етапів становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх логопедів у системі дефектологічної (спеціальної) освіти й виокремлення шести груп об'єктів теоретичних досліджень у логопедії (суб'єктна, понятійна, функціональна, синергетична, загальнологопедична, діагностична).

Про наукову зрілість дослідниці свідчить презентація авторського тлумачення сутності понять «професійна діяльність», «підготовка майбутніх

фахівців (логопедів)», «готовність фахівців до професійної діяльності». «інформаційно-освітнє середовище». Автором проведено узагальнення характеристик інформаційно-освітнього середовища у підготовці майбутніх логопедів, виокремлено вимоги до нього та класифіковано їх на загальні, психологічні та педагогічні.

Вагомим авторським здобутком є виокремлення компонентів інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти: матеріально-технічне, програмне, інформаційно-ресурсне, інформаційно-технологічне, методичне та організаційне забезпечення; окреслення переваг трирівневої моделі інформаційно-освітнього середовища та характеристика в такому середовищі можливостей і функцій у режимі викладача, здобувача вищої освіти, «гостя».

Важливим для науковців та освітян є узагальнені Цимбал-Слатвінською С. В. особливі форми дизонтогенезу особистості, які повинні враховуватися в роботі логопедів з дітьми з особливими освітніми потребами. Розроблену авторську таблицю «Контингент дітей для роботи логопеда (дефектолога)» (с. 94-95) можна використовувати в професійній діяльності фахівців-логопедів, які повинні бути підготовленими до роботи з різними категоріями дітей (за віком: діти дошкільного, шкільного віку, дорослі; за діагнозом: дизартрія, ринолалія, дисфонія, полтерн, тахілалія, браділалія, з порушеннями лексико-граматичної будови, з порушеннями фонематичного сприйняття, алалія, заїкання, дисграфія, дислексія, афазія). Відтак доречною є акцентуація уваги дослідниці на поліфункціональності змісту діяльності логопеда та його особистісних якостях (п. 1.3).

У другому розділі – *«Методологічні засади професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти»* дослідницею проаналізовано науково-педагогічні підходи та принципи професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, обґрунтовано концепцію та стратегію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

Про наукову зрілість автора дисертації свідчить поглиблений аналіз фундаментальних літературних джерел з філософії, методології, педагогіки для визначення методологічних підходів (парадигмальний, системний, особистісно зорієнтований, аксіологічний, антропосоціогуманістичний, компетентнісний, контекстний, практико-орієнтований, феноменологічний, сутнісний, комплексний), загальних принципів (науковості, міжпредметних зв'язків, наочності, доступності, систематичності і послідовності, зв'язку теорії і практики, свідомості, активності і діяльності), специфічних принципів (детермінізму, стимуляції комунікативної поведінки, педагогіки радості, єдності діагностики й корекції, розвитку, ранньої корекції, якісно-кількісного аналізу), методів (аналізу наукової літератури; соціально-педагогічні; аналізу документації факультетів дошкільної та спеціальної освіти закладів вищої освіти; аналізу продуктивності діяльності здобувачів

вищої освіти; експерименту й обробки результатів на основі методів математичної статистики), які використовувалися в дослідженні.

Про цілеспрямованість і системність наукової роботи автора свідчить структурування концепції дослідження, яка складається з генеральної концептуальної ідеї, загальних положень і визначає напрями розвитку і способи вирішення поставлених завдань.

Вагомими науковим здобутком автора дисертації є розгляд дисциплінарної структури логопедії. На думку дослідниці, дисциплінарність логопедії забезпечує її предметну й методологічну єдність, стійкість і відтворюваність науково-педагогічної діяльності. Заслуговує на увагу визначення специфічних тенденцій професійної підготовки майбутнього логопеда: переорієнтація ціннісних орієнтирів, інтенсифікація освіти, необхідність управління педагогічним процесом, криза спеціальної освіти, спричинена «зовнішніми» і «внутрішніми» чинниками.

Відзначимо науковість і гуманістичність авторського бачення, що в теоретичній основі розробки й реалізації стратегії професійної підготовки майбутніх логопедів закладено соціальний аспект – орієнтація на людину, її проблеми, пов'язані з порушенням мовлення, та необхідність формування й розвитку не тільки професійних компетентностей, а й соціальних компетентностей.

Науковою новизною відзначається авторське визначення стратегічної мети підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища – підготовки компетентісно орієнтованих, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці фахівців, здатних і готових до виконання освітньо-виховної, діагностично-аналітичної, психопрофілактичної, корекційно-розвивальної, консультативної, соціально-педагогічної, науково-методичної, культурно-просвітницької, організаційно-управлінської діяльності та реалізації специфічних функцій у професійній галузі щодо забезпечення здобувачів вищої освіти знаннями, послугами з супроводу дітей з порушенням мовлення.

У третьому розділі – *«Моніторинг стану професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти»* дослідницею проведено аналіз стану професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, обґрунтовано структуру та діагностовано готовність майбутніх логопедів до роботи з дітьми з порушенням мовлення.

Відзначимо як позитив чіткий розподіл автором дисертації етапів дослідно-експериментальної роботи, яка складалася з пілотажного, констатувального, формувального та контрольного (порівняльного) етапів.

Важливим для дослідження проблеми підготовки майбутніх логопедів є систематизація термінологічного апарату, в якому використовуються психолого-педагогічні та медичні терміни, що характеризують порушення розвитку у дітей (табл. 3.1) та порівняльний аналіз класифікацій порушення мовлення в медичних і психолого-педагогічних навчальних дисциплінах (табл. 3.2).

Позитивним є чітка структурованість готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності та виокремлення мотиваційно-особистісного, інформаційно-компетентнісного, діяльнісно-технологічного критеріїв. У тексті дисертації відображено ґрунтовну характеристику показників кожного критерію та визначено три рівні такої готовності: високий (стратегічний), середній (прагматичний), низький (операційний).

Про наукову доказовість актуальності дисертації свідчать опрацьовані статистичні матеріали пілотного та діагностичного етапів експериментального дослідження, що знайшло відображення в п. 3.3. і підтверджено визначенням рівнів готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності.

У четвертому розділі – *«Організаційно-методична система професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти»* Цимбал-Слатвінською С. В. відображено результати дослідницького пошуку у вигляді розробленої інтегративної моделі професійної підготовки майбутніх логопедів в інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти, спроектованому змісті та організованому поетапному узгодженні використання форм, методів, технологій професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти, схарактеризованій інтеграції теоретичної та практичної підготовки майбутніх логопедів.

Важливим для науковців є представлений автором компонентний аналіз інтегративної моделі, який, на думку Світлани Володимирівни, доцільно здійснювати з урахуванням методологічного, теоретичного та прикладного рівнів, що дало змогу в структурі розробленої моделі виокремити такі блоки: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний, результативно-оцінний, схематично представлені на рисунку 4.1.

Вагомим авторським здобутком є методичне забезпечення для проєктування змісту професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти (п. 4.2).

Відзначаємо як позитив узагальнення дослідницею сукупності таких видів діяльності, які виконує здобувач вищої освіти в ході навчальної та виробничої практик: навчально-виховної, діагностико-аналітичної, корекційно-розвивальної, соціально-педагогічної, психопрофілактичної, науково-методичної, консультативної, культурно-освітньої, організаційно-управлінської. В тексті дисертації підготовку студентів до кожного з видів такої діяльності підкріплено спеціальними методиками (п. 4.3).

У п'ятому розділі – *«Дослідно-експериментальна робота з удосконалення професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти»* представлено розроблену автором дисертації полікомпонентну експериментальну програму формувального та контрольного етапів експерименту, обґрунтовано комплекс педагогічних умов реалізації організаційно-методичної системи професійної підготовки майбутніх логопедів в інформаційному середовищі закладів вищої освіти, здійснено аналіз та узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

Чіткість авторського бачення програми експериментального дослідження відображено в табл. 5.1, де представлено технологічну карту експерименту з характеристикою етапів експериментальної роботи.

Відзначимо, що наукову цінність дослідженню надає авторське бачення й обґрунтування шляхів удосконалення підготовки майбутніх логопедів на основі реалізації таких педагогічних умов: формування у майбутніх логопедів готовності до роботи в розвивально-корекційному режимі (мотивації, потреби, здатність до саморозвитку, рефлексії, емпатії, творчої активності) з використанням інноваційних форм, активних методів та інформаційно-комунікаційних технологій; цілеспрямоване використання потенціалу фахових дисциплін у професійній підготовці майбутніх логопедів, зокрема під час теоретичної підготовки та практичної діяльності з дітьми з порушенням мовлення; розвиток професійних умінь і навичок у контексті корекційно-логопедичної діяльності засобами моделювання артикуляції звуків (п. 5.2).

Розглядаємо як ваговий науковий внесок у розвиток педагогічної науки розроблену автором програму формувального експерименту, яка охоплювала інформатизацію навчальної, позааудиторної, науково-дослідної та організаційно-управлінської діяльності закладів вищої освіти, а також інформатизацію виробничої практики здобувачів вищої освіти, процесів вимірювання та оцінки якості їхньої підготовки.

Шляхом наукового узагальнення дослідницею представлено в тексті дисертації методику організації та перебіг всіх етапів педагогічного експерименту, наведено результати аналізу одержаних даних. Цінним є те, що порівняльний аналіз результатів, отриманих у процесі експериментальної роботи, підтвердив ефективність авторської методики. Вірогідність отриманих результатів і достовірність експериментального дослідження доведено шляхом використання статистичних методів обробки даних експерименту за критерієм К. Пірсона, що дозволяє порівнювати відсотковий розподіл результатів зазначеної вибірки здобувачів вищої освіти.

Отже, результати експериментальної роботи, проведеної Цимбал-Слатвінською Світланою Володимирівною, демонструють позитивну динаміку готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності, яку досягнуто на основі використання концепції, стратегії, організаційно-методичної системи професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти. Виклад матеріалу в дисертації логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення.

Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вмiле апелювання науковими фактами та термінологією. Таким чином, можна з упевненістю узагальнити, що автор дисертації володіє нестандартним науковим мисленням, виявляє дослідницький хист до аналізу та узагальнення накопиченого матеріалу, вмiє формулювати конкретні та самостійні висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Високо оцінюючи дисертацію, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування роботи й вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. Дискусійним вважаємо висловлювання дисертантки, що «уніфікованою системою освіти в підготовці майбутніх логопедів прийнято такі загальні принципи: науковості, міжпредметних зв'язків, наочності, доступності, систематичності і послідовності, зв'язку теорії з практикою, свідомості, активності й діяльності» (с. 129). Однак система освіти не може обмежуватися тільки принципами, оскільки містить й інші важливі складники.

2. Використовуючи термінологічний апарат, у дисертації необхідно дотримуватися уніфікованих форм основних понять. Так, на с. 116 у назві розділу 2 вказано «методологічні засади професійної підготовки майбутніх логопедів», а в тексті вже йдеться про «теоретико-методологічні засади»; у назві п. 2.1 – «науково-педагогічні підходи», а в тексті – «методологічні підходи».

3. На с. 178 дослідниця зазначає, що в межах експерименту (пілотажного етапу) вивчалася думка 342 студентів про методику визначення цілей під час вивчення логопедичних дисциплін. Однак у вступі дисертації вказано, що на різних етапах у дослідженні брали участь 870 здобувачів вищої освіти, із них контрольна група – 270 осіб, експериментальна 1 (спеціальність 012 Дошкільна освіта, спеціалізація Спеціальна освіта (логопедія)) – 315 здобувачів вищої освіти, експериментальна 2 (016 Спеціальна освіта (логопедія)) – 285 осіб. Проте в загальній сукупності 870 студентів не враховано тих 342, які брали участь в пілотажному етапі дослідження.

4. У п. 5.1. доречно вказати календарні строки проведення кожного з етапів експериментального дослідження (навчальні роки), що можна було відобразити в таблиці 5.1.

5. Для визначення готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності дослідниця запропонувала використовувати три рівні, однак у таблиці 5.25 та на рис. 5.3 подано 4 рівні, які визначаються оцінками 5, 4, 3, 2.

6. Сьомим завданням в дисертації зазначено: експериментально перевірити організаційно-методичну систему професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти. Доречним було б чітко окреслити структуру такої системи. Відповідно, в назві розділу 5 потрібно було б зазначити, що експериментально перевірялася означена система, а не дослідно-експериментальна робота з удосконалення професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

На основі вивчення дисертації та опублікованих праць здобувача можна дійти висновку, що дисертаційна робота Цимбал-Слатвінської Світлани Володимирівни «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів», подана на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, містить нові науково обґрунтовані результати, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Цимбал-Слатвінська Світлана Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи
та суспільних дисциплін
Тернопільського національного
медичного університету
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

І. М. Мельничук

Особистий підпис _____

Заступник ректора з кадрових питань
Тернопільського національного
медичного університету

